

Digital Humanities

DIGITAL HUMANITIES PENTRU SURSELE FILOSOFICE MEDIEVALE

5. Reprezentarea manuscriselor în TEI

conf. dr. Mihai MAGA

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Masteratul de Filosofie Antică și Medievală

semestrul II, 2023–2024
HME2415/05

<https://www.dhcluj.ro/dhm/>

1 Indicarea și descrierea manuscriselor

2 Setul de instrucțiuni pentru descrierea manuscriselor

- Descrierea manuscriselor pentru aparatul critic
- Detalii despre manuscrise incluse în text

 Temă pentru acasă¹²

- indicarea unui manuscris se face în general prin locație, bibliotecă, cotă

London, British Library, Arundel Ms. 415

- descrierea manuscrisului conține informații precum:
 - codicologice (material, dimensiuni, legătură, decorație)
 - istorice (datare, proveniență, posesie)
 - conținut (lista textelor conținute, cu detalii: titlu, pagini, incipit/explicit, referințe)

415

Membranaceus, in 4to., ff. 49, sec. fortasse XIII. exeuntis; cum codice superiori compactus.

1. Versus de septem sacramentis. fol. 30.

2. Quædam de ædium partibus. fol. 31. b

Incip. "Primo, proaulum, id est, præporticus."

3. ...

J. FORSHALL, *Catalogue of Manuscripts in the British Museum*, 1834, vol. I, p. 118.

- în funcție de scop, descrierea manuscriselor poate fi:
 - în cazul ediției critice care are în corp textul, manuscrisele sunt descrise în preambul, în interiorul elementului `<sourceDesc>`
 - când întregul document este o listă de manuscrise (un catalog), manuscrisele sunt descrise în corpul textului, în interiorul elementului `<body>`
 - dacă manuscrisul este menționat doar ca referință în text (de ex. într-o prefață), descrierea poate să apară în interiorul altor elemente TEI
- descrierea și indicarea (referențierea) manuscriselor sunt lucruri diferite:
 - un manuscris este descris o singură dată și primește un identificator
 - referințele interne (ex. aparatul critic) indică manuscrisul cu ajutorul identificatorului

<msDesc> element părinte care conține descrierea

xml:id="␣" atribut care precizează identificatorul unic

<msIdentifier> element părinte care conține datele de identificare

<settlement> localitatea

<repository> biblioteca

<idno> cota

<msContents> element părinte pentru conținutul manuscrisului

<summary> conține prezentarea generală a ms.

<date notBefore="␣" notAfter="␣">
datarea manuscrisului

<origPlace> originea manuscrisului

<...> alte elemente

<msItem> descrie o parte individuală din ms.

`<msItem>` poate apărea de mai multe ori, poate conține:

- `<locus>` sau `<locusGrp>` indicarea paginilor
- `<author>` nume autor
- `<title>` titlul părții
- `<bibl>` sau `<listBibl>` bibliografie
- `<incipit>` și `<explicit>` începutul și sfârșitul textului

- `<head>` rubrica manuscrisului
- `<physDesc>` descriere fizică, prin `<objectDesc>` `<supportDesc>`
`<dimensions>` `<extent>` `<layoutDesc>`
`<handDesc>` `<decoDesc>` `<bindingDesc>`
- `<history>` date istorice, prin `<origin>` `<provenance>`
`<acquisition>`
- `<additional>` informații adiționale, ex. `<listBibl>`
 - `<msPart>` informații despre o parte distinctă a unui codex,
similar cu `<msDesc>`

TEI-XML

```
<msDesc xml:id="MsCj9">
  <msIdentifier>
    <settlement>Cluj-Napoca</settlement>
    <repository>Biblioteca Academiei</repository>
    <idno>Cod. lat. 9</idno>
  </msIdentifier>
  <msContents>
    <summary>
      <date notBefore="1451" notAfter="1500">sec. XV, a 2a jum.</date>
      <origPlace>Europa centrala?</origPlace>
    </summary>
    <msItem n="1">
      <locus from="1r" to="64v">ff. 1r-64v</locus>
      <author>Giovanni Boccaccio</author>
      <title>De claris mulieribus</title>
      <bibl>G. Boccaccio, De Mulieribus Claris (ed. Virginia Brown),
        Harvard:Harvard University Press 2001</bibl>
    </msItem>
    <msItem n="2">
      <locus from="65r" to="117v">ff. 65r-117v</locus>
      <title>Commentarius super Aristotelis libros</title>
    </msItem>
  </msContents>
</msDesc>
```


CLUJ-NAPOCA
Biblioteca Academiei

Cod. lat. 9

a. GIOVANNI BOCACCIO, *De claris mulieribus* (1r–64v) — b. *Commentarius super Aristotelis libros* (65r–117v).

Orig.: Europa centrală?; XV².

ADRIAN PAPAHAĞI, ADINEL-CIPRIAN DINĂ, în colab. cu ANDREEA MÂRZA, *Manuscrisele medievale occidentale din România: Census*, Iași: Polirom, 2019

TEI-XML

```
<p>  
    ... Boccaccio in the Cluj manuscript <ptr target="#MsCj9"/>  
</p>
```

- pentru aparatul critic în TEI, martorii textului sunt descriși prin elementele `<listWit>` `<witness>`

`<listWit>` element părinte pentru lista de martori; apare în `<sourceDesc>` sau în `<body>`, `<back>`, `<abstract>`...

`<witness>` descrie sau indică un martor

`xml:id="□"` atribut care precizează identificatorul unic

- martorul poate fi descris sumar între tag-urile

`<witness></witness>`

➡ `<witness xml:id="Cj9">Cluj, Bibl.Acad., Cod.lat.9</witness>`

- poate fi indicat printr-o legătură la un element `msDesc`

➡ `<witness xml:id="Cj9" sameAs="#MsCj9"/>`

- sau poate fi descris complet cu `msDesc`

➡ `<witness xml:id="Cj9"><msDesc>[...]</msDesc></witness>`

Anumite detalii observate în manuscrise sunt indicate în interiorul textului transcris, în locul unde sunt observate.

`<pb/>` sfârșit de pagină

`<cb/>` sfârșit de coloană

`<lb/>` sfârșit de rând

`<locus/>` loc care necesită detalii

```
<p>Omnes homines natura <lb ed="#M"/> scire desiderant. Signum autem
<cb ed="#M" n="12vb"/> est sensuum dilectio; <pb ed="#N" n="42"> praeter
enim et <locus target="#M" facs="img12_002.jpg"/> utilitatem propter se
ipsos diliguntur, et maxime aliorum qui est per oculos.</p>
```

Codați în TEI următoarele manuscrise:

ALBA IULIA
Biblioteca Batthyaneum

MS I.56

a. *Quaestiones (in Sententias?)* (1r–73r) — b. *Sermones quadregesimales* (74r–165v) — c. *Tabulae astronomicae cum canone* (166r–205v) — d. *Tabulae Alphonsinae* (206v–237v) — e. IOANNES DUNS SCOTTUS, *Quaestiones in Aristotelis Analytica Priora* (238r–254r) — f. GUILIELMUS DE HENTISBURY?, *Sophismata* (254r–301v).

Orig.: Cracovia?; 1383.

MS I.64

a. BERNARDUS CLARAEVALLENSIS, *Sermones in purificatione Beatae Mariae Virginis* (1r–66v) — b. LOTHARIUS SIGNINUS/INNOCENTIUS PAPA III, *De miseria humanae conditionis* (68r–84v) — c. S. AUGUSTINUS, *Soliloquia* (84v–111v) — d. ALANUS AB INSULIS, *Anticlaudianus* (111v–115r) — e. PSEUDO-ARISTOTELIS, *Secretum secretorum* (115v–143r) — f. BERNARDUS CLARAEVALLESIS, *Meditationes* (143r–152v) — g. GREGORIUS PAPA I?, *De conflictu vitiorum et virtutum* (153r–159r) — h. *‘Auctoritates diverse secundum ordinem alphabeti’* (159r–198r) — i. *Excerpta* (198v–199v).

Orig.: Cehia/Moravia/Silezia?; s. XIV/XV.